

Sygn. akt IV U 172/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 stycznia 2014r.

Sąd Okręgowy w Siedlcach IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSO Katarzyna Antoniak
Protokolant	st. sekr. sądowy Iwona Chojecka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 stycznia 2014 r. w S.

odwołania R. Z. reprezentowanej przez opiekuna prawnego D. K.

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

z dnia 4 stycznia 2013 r. (Nr (...))

w sprawie R. Z. reprezentowanej przez opiekuna prawnego D. K.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o wysokość emerytury rolniczej

oddala odwołanie.

Sygn. akt: IV U 172/13 **UZASADNIENIE**

Decyzją z 4 stycznia 2013r. znak: (...)Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, działając na podstawie art.28 ust.4 ustawy z 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników odmówił R. Z. reprezentowanej przez opiekuna prawnego D. K. wznowienia wypłaty części uzupełniającej emerytury rolniczej wskazując, że zgodnie z powyższym przepisem uznaje się, że emeryt zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej jeżeli ani on, ani jego małżonek nie jest właścicielem (współwłaścicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym i nie prowadzi działu specjalnego nie uwzględniając gruntów wydierżawionych na podstawie umowy pisemnej zawartej na co najmniej 10 lat i zgłoszonej do ewidencji gruntów i budynków osobie nie będącej małżonkiem emeryta lub rencisty, jego zstępnym lub pasierbem, osobą pozostającą z emerytem lub rencistą we wspólnym gospodarstwie domowym i małżonkiem w/w osób. Właścicielką gospodarstwa rolnego jest R. Z., która jest osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie. Umowa dzierżawy nieruchomości rolnych zawarta w dniu 18 grudnia 2012r. nie może stanowić podstawy do wznowienia wypłaty części uzupełniającej emerytury, gdyż została zawarta przez opiekuna prawnego R. Z. bez zgody sądu opiekuńczego. Umowa dzierżawy nieruchomości jest czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem osoby ubezwłasnowolnionej i brak zgody sądu opiekuńczego powoduje, że jest ona nieważna. W tych okolicznościach dlatego brak jest podstaw do wznowienia wypłaty na rzecz R. Z. części uzupełniającej emerytury.

Odwołanie od w/w decyzji złożyła w imieniu R. Z. D. K. będąca jej córką i opiekunem prawnym. Wniosła w nim o zmianę zaskarżonej decyzji i ustalenie, że R. Z. przysługuje prawo do wypłaty części uzupełniającej emerytury rolniczej od dnia złożenia wniosku w tym przedmiocie. W uzasadnieniu stanowiska wskazała m.in., że błędne jest twierdzenie organu rentowego, iż umowa dzierżawy nieruchomości jest czynnością przekraczającą zwykły zarząd majątkiem i w związku z tym jej zawarcie w imieniu i na rzecz osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie wymaga zgody sądu opiekuńczego. Podniosła, że zakwestionowana przez organ rentowy umowa jest kontynuacją wcześniejszych umów dzierżawy zawieranych przez samą R. Z. (przed ubezwłasnowolnieniem). Umowa ta nie zmienia przeznaczenia gospodarstwa i sposobu gospodarowania nim. Ponadto jest korzystna dla ubezpieczonej, gdyż umożliwia pobieranie wyższego świadczenia w sytuacji, gdy stan zdrowia ubezpieczonej nie pozwala jej na prowadzenie działalności rolniczej. Wreszcie umowa ta nie niesie za sobą żadnych obciążeń dla majątku ubezpieczonej (odwołanie k.1-4).

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, przywołując argumentację wskazaną w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji (odpowiedź organu rentowego na odwołanie k.6).

Sąd ustalił, co następuje:

Ubezpieczona R. Z. jest współwłaścicielką w udziale 4/6 części nieruchomości rolnej położonej w miejscowości L. N. i L. S. o łącznej powierzchni 3,64 ha. Współwłasność nieruchomości powstała na skutek dziedziczenia po mężu ubezpieczonej M. Z. zmarłym w dniu 21 stycznia 2004r. przez ubezpieczoną oraz dzieci jej i zmarłego (postanowienie Sądu Rejonowego w Siedlcach z 22 lutego 2013r. w sprawie I Ns 142/13 o stwierdzeniu nabycia spadku po M. Z. k.11 akt sprawy i zaświadczenie Urzędu Gminy S. z 26 lipca 2002r. na okoliczność powierzchni nieruchomości rolnych stanowiących własność M. i R. małż. Z. k.45 akt organu rentowego).

Decyzją z 30 kwietnia 1992r. organ rentowy przyznał ubezpieczonej R. Z. rentę rolniczą (decyzja z 30 kwietnia 1992r. k.25 akt organu rentowego). Następnie decyzją z 22 października 2004r. organ rentowy z urzędu przyznał ubezpieczonej emeryturę rolniczą w wysokości dotychczas pobieranej renty rolniczej (decyzja z 22 października 2004r. k.79 akt organu rentowego).

Jeszcze za życia M. Z. – w dniu 3 lipca 1992r., a następnie w dniu 4 lipca 2002r. oboje małżonkowie – M. i R. małż. Z. zawarli umowy dzierżawy, na mocy których oddali posiadane nieruchomości rolne w dzierżawę każdorazowo na okres 10 lat (umowa dzierżawy nieruchomości rolnych zawarta w dniu 3 lipca 1992r. k.28 akt organu rentowego i umowa dzierżawy nieruchomości rolnych zawarta w dniu 4 lipca 2002r. k.45-46 akt organu rentowego). W związku z wydzierżawieniem nieruchomości rolnych na mocy umowy z 3 lipca 1992r., decyzją z 3 listopada 1992r. organ rentowy podjął wypłatę na rzecz ubezpieczonej renty rolniczej w pełnej wysokości (decyzja z 3 listopada 1992r. k.33 akt organu rentowego). Analogicznie po zawarciu drugiej umowy dzierżawy w dniu 4 lipca 2002r., decyzją z 20 sierpnia 2002r. organ rentowy podjął wypłatę na rzecz ubezpieczonej 100% części uzupełniającej renty rolniczej poczynając od 1 lipca 2002r. (decyzja z 20 sierpnia 2002r. k.51 akt organu rentowego).

Decyzją z 18 lipca 2012r., w związku z upływem okresu wydzierżawienia nieruchomości rolnych, organ rentowy poczynając od 1 sierpnia 2012r. zawiesił wypłatę na rzecz ubezpieczonej 100% części uzupełniającej renty rolniczej (decyzja z 18 lipca 2012r. k.92 akt organu rentowego). W 2012r. Sąd Okręgowy w Siedlcach orzekł o całkowitym ubezwłasnowolnieniu ubezpieczonej R. Z., a Sąd Rejonowy w Siedlcach ustanowił jej córkę D. K. jej opiekunem prawnym (zaświadczenie wystawione przez Sąd Rejonowy w Siedlcach w sprawie RNs 363/12 w dniu 12 grudnia 2012r. o ustanowieniu D. K. opiekunem prawnym R. Z. i złożeniu przez nią wymaganego prawem przyrzeczenia k.97 akt organu rentowego).

W dniu 19 grudnia 2012r. opiekun prawny ubezpieczonej wystąpił do organu rentowego z wnioskiem o wypłatę świadczenia emerytalnego na rzecz ubezpieczonej w pełnej wysokości w związku z przekazaniem gospodarstwa rolnego. Do wniosku załączono umowę dzierżawy nieruchomości rolnych zawartą w dniu 18 grudnia 2012r. przez opiekuna prawnego ubezpieczonej z J. R. na okres 10 lat w zamian za opłatę podatku oraz innych należności

związanych z dzierżawą gruntów (wniosek z 19 grudnia 2012r. wraz z załącznikami, w tym umową dzierżawy z 18 grudnia 2012r. k.93 i 98-99 akt organu rentowego).

Zaskarżoną decyzją z 4 stycznia 2013r. organ rentowy odmówił ubezpieczonej wypłaty części uzupełniającej emerytury rolniczej podnosząc, że przedłożona umowa dzierżawy nieruchomości jest nieważna, gdyż zawarta została przez opiekuna prawnego ubezpieczonej bez uzyskania uprzednio zgody sądu opiekuńczego na dokonanie takiej czynności prawnej (decyzja z 4 stycznia 2013r. k.97 akt organu rentowego).

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonej R. Z. reprezentowanej przez opiekuna prawnego D. K. podlegało oddaleniu.

Zgodnie z art.28 ust.1 ustawy z 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2008r., Nr 50, poz. 291 ze zm.) wypłata emerytury rolniczej z ubezpieczenia ulega częściowemu zawieszeniu na zasadach określonych w ust.2-8, jeżeli emeryt prowadzi działalność rolniczą, przy czym zgodnie z ustępem 4 pkt 1 powyższego przepisu uznaje się, że emeryt zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, jeżeli ani on, ani jego małżonek nie jest właścicielem (współwłaścicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym i nie prowadzi działu specjalnego, nie uwzględniając gruntów wydzierżawionych na podstawie umowy pisemnej zawartej na co najmniej 10 lat i zgłoszonej do ewidencji gruntów i budynków osobie nie będącej małżonkiem emeryta lub rencisty, jego zstępnym lub pasierbem, osobą pozostającą z emerytem we wspólnym gospodarstwie domowym i małżonkiem w/w osób.

Mając na uwadze powyższe uregulowanie organ rentowy doszedł do przekonania, że w sprawie nie można uznać, aby ubezpieczona R. Z. zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej, gdy przedłożona do akt umowa dzierżawy nieruchomości rolnych z 18 grudnia 2012r. jest nieważna. Na tej podstawie zaskarżoną decyzją organ rentowy odmówił wznowienia wypłaty na rzecz ubezpieczonej części uzupełniającej emerytury rolniczej.

Analizując okoliczności sprawy Sąd doszedł do przekonania, że stanowisko organu rentowego jest zasadne. Sąd nie podzielił argumentacji opiekuna prawnego ubezpieczonej – D. K., że zawarcie w imieniu ubezpieczonej umowy dzierżawy nieruchomości rolnych nie wymagało zezwolenia sądu opiekuńczego, gdyż umowa ta nie była czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem ubezpieczonej. W tym miejscu odwołać się należy do przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego regulujących zasady sprawowania opieki przez opiekuna prawnego – tu: osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej. I tak zgodnie z art.155§1 i 2 kro opiekun sprawuje pieczę nad osobą i majątkiem pozostającego pod opieką, podlega przy tym nadzorowi sądu opiekuńczego, ponadto do sprawowania opieki stosuje się odpowiednio przepisy władzy rodzicielskiej z zachowaniem przepisów poniższych. Takim „poniższym” przepisem jest kolejny przepis ,tj. art.156 kro, w myśl którego opiekun powinien uzyskiwać zezwolenie sądu opiekuńczego we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku małoletniego. Przepis ten nie precyzuje, jak należy rozumieć sformułowanie „ważniejsze sprawy”, ale w doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że takimi ważniejszymi sprawami z zakresu pieczy nad majątkiem będą czynności przekraczające zwykły zarząd majątkiem podopiecznego. Uregulowanie to koresponduje z przepisem art.101§3 kro - do którego na zasadzie odpowiedniego stosowania odsyła w/w przepis art.155§2 kro - w myśl którego rodzice (tu opiekun) nie mogą bez zezwolenia sądu opiekuńczego dokonywać czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka (tu: osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej). W świetle tych uregulowań kwestią istotną w okolicznościach sprawy było ustalenie, czy czynność prawna dokonana przez opiekuna prawnego ubezpieczonej R. Z. ,tj. umowa dzierżawy nieruchomości rolnych zawarta w dniu 18 grudnia 2012r. była czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem ubezpieczonej, na której dokonanie jej opiekun prawny powinien uzyskać zezwolenie sądu opiekuńczego. W ocenie Sądu na powyższe pytanie należało odpowiedzieć twierdząco. Należy zgodzić się z opiekunem prawnym ubezpieczonej, że umowa dzierżawy nieruchomości nie skutkuje zbyciem ani obciążeniem nieruchomości. Okoliczność ta nie jest jednak wystarczająca dla uznania, że wydzierżawienie nieruchomości nie przekracza zakresu zwykłego zarządu majątkiem ubezpieczonej. Przyjmuje się, że jako czynności przekraczające zwykły zarząd powinny być traktowane nie tylko te czynności, które powodują poważniejsze zmniejszenie substancji majątku podopiecznego,

ale nawet te, które noszą w sobie tylko ryzyko takiego zmniejszenia. Umowa dzierżawy nieruchomości jako taka nie zmniejsza samej substancji majątku, ale warunki na jakich może być zawarta, nie zawsze muszą być (nie zawsze będą) dla podopiecznego korzystne. Dlatego również tego rodzaju umowy zaliczane są zarówno przez przedstawicieli doktryny, jak i przez Sąd Najwyższy do czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem, na których dokonanie opiekun prawny musi uzyskać zezwolenie sądu opiekuńczego. W tym miejscu przykładowo wskazać należy komentarz do Kodeksu Rodzinny i Opiekuńczy do przepisu art.156 pod red. K. P. Wydawnictwo (...), czy też na wyrok Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2007r. w sprawie II UK (opublikowany: OSNP 2008/9-10/141, Lex nr 384293), w którym Sąd ten stwierdził, że umowa dzierżawy nieruchomości zawarta bez zgody sądu opiekuńczego przez osobę ograniczoną w zdolności do czynności prawnych jest nieważna jako przekraczająca zakres zwykłego zarządu majątkiem.

W ocenie Sądu przekonujące są argumenty opiekuna prawnego ubezpieczonej, że w okolicznościach sprawy zawarcie umowy dzierżawy nieruchomości rolnych jest dla ubezpieczonej korzystne, gdyż z uwagi na stan zdrowia nie jest ona (ubezpieczona) w stanie kontynuować działalności rolniczej, a wydzierżawienie nieruchomości pozwoli jej na uzyskanie świadczenia emerytalnego w pełnej wysokości. Jednakże okoliczności te powinny być badane nie przez Sąd w niniejszej sprawie, ale przez sąd opiekuńczy jeszcze przed zawarciem umowy dzierżawy - w ramach postępowania o zezwolenie na dokonanie czynności prawnej w imieniu osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej. Należy w tym miejscu zauważyć, że D. K. już po wydaniu przez organ rentowy zaskarżonej decyzji i po wniesieniu od niej odwołania uzyskała akceptację swojego stanowiska ,tj. uzyskała zezwolenie sądu opiekuńczego - Sądu Rejonowego w Siedlcach III Wydział Rodzinny i Nieletnich w sprawie III RNs 29/13, który postanowieniem z 4 marca 2013r. zezwolił D. K. na zawarcie w imieniu całkowicie ubezwłasnowolnionej R. Z. umowy dzierżawy nieruchomości rolnych na okres 10 lat w zamian za opłacanie podatków oraz wszelkich należności związanych z dzierżawą gruntów (vide: postanowienie z 4 marca 2013r. k.10 akt sprawy). Podkreślić jednak należy, że zezwolenie te pochodzi z 4 marca 2013r., a więc wydane zostało już po zawarciu umowy dzierżawy z 18 grudnia 2012r., co powoduje, że umowy tej nie można uznać za ważną. W dacie jej zawarcia D. K. nie dysponowała bowiem takim zezwoleniem. Dlatego przedmiotową umowę należy uznać za sprzeczną z ustawą ,tj. art.156 kro i art.155§2 kro w zw. z art.101§3 kro i przez to nieważną – art.58§1 kc. Późniejsze uzyskanie zezwolenia sądu nie konwaliduje (nie uzdrawia) takiej czynności, ale otwiera drogę do zawarcia ważnej umowy dzierżawy nieruchomości. W tym miejscu wskazać należy na pogląd A. O. wyrażony w R. (R. 2002.6.141 teza nr 3), w myśl którego zezwolenie sądu opiekuńczego, o który mowa w art.101§3 kro, nie jest zgodą osoby trzeciej w rozumieniu art.63 kc, co oznacza, że czynność prawna dotycząca majątku małoletniego, dokonana przez przedstawiciela ustawowego bez uprzedniego zezwolenia sądu opiekuńczego wymaganego przez przepisy art.101§3 i art.156 kro jest nieważna (art.58§1 kc) i nie może być konwalidowana.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd na podstawie art.477.14§1 kpc oddalił odwołanie ubezpieczonej jako nieuzasadnione.